

Ivan Zorec:

V sobi šte. 12.

Ko je Ivan Zakotnik stopil za bolničarko v visoko, svetlo vežo, je pridržal kljuko, da bi ne omahnil v silnem kašlju, ki ga je bil zgrabil.

„Tja-le —,“ mu je bolničarka pokazala bel pljuvalnik v kotu za vrati.

Ko mu je odleglo, je bil pljuvalnik krvav, po gosti, široki bradi je trepetajoče polzela rdeča sled. Z drugo roko se je grabil za prsi in se hropeče oddihaval, kakor bi si hotel zrahljati tesnobo, ki je mašila njegova bolna pljuča.

„No, nič hudega, nič hudega,“ je dejala in ga potegnila za seboj. „To vse preide počasi.“

Ko sta stopila v dolgo, svetlo sobo, so se trudno okrenile glave na belih zglavjih, žareče oči so se mrzličavo uprle vanj.

Star mož na bližnji postelji je vzdihnil in polglasno zatožil:

„Na —: je že drugi tu.“

Bolničarka ga je svareče ošvrknila z mirnim pogledom, ki se je mimogrede ujel z Zakotnikovimi očmi.

„Tu je vaša postelja, gospod Zakotnik,“ je stegnila roko proti prazni postelji sredi vrste ob steni.

Skoraj malo v zadregi je bil in prestrašen pa utrujen in slab. Stežka se je zgrudil na stol in se je ozrl po sobi. Vsi pogledi so ga tiščali na sedež, nihče ni spregovoril besedice. Nazadnje se je odločil in se je začel počasi slačiti, kakor bi se hotel še premisliti in morda kar pobegniti iz te čudne sobe. Žareče oči pa so ga venomer držale in so ga popustile samo, ko so se bolniki začeli suho in brezuspešno odkašljevati. Kašljala je vsa soba, da so se sunkoma privzdigovale koščene rame izpod odej; kašljali so bobneče, hreščeče in piskajoče, da so se skoraj kar šipe tresle na oknih.

Med tem silnim kašljanjem se je slekel in se ogrnil z modrikasto haljo.

„No, zdaj pa lepo pojdiva, da se še stehtava malo,“ ga je povabila bolničarka, ki mu je uredila posteljo.

Kakor otroka ga je vedla, z nobenim trenom oči ni pokazala, da ima opravka z mladim možem, kateremu včasih ženske niso mogle gledati v slačee oči brez onemoglega trepetu tihega poželenja. In mlada še in brhka je bila ta ženska.

„Kakšen neki moram biti --?“ pomisli Zakotnik in vzdihne.

„Kar tu-le gori stopite. — Tako. — Petinpetdeset kilogramov. —“

„Koliko?“ se ustraši. „Kakor slečen zajček!“ Nasmehnil bi se rad; ali strah, čuden strah in občutek nekega ponižanja mu lezeta v tresoe se noge.

„Zdaj pa spet lahko greva,“ sili ženska. Njegove noge pa so kakor vkopane, nad kolenom mu drgečeta dva živca. Ta drget pozna od takrat, ko mu je zdravnik povedal, da bi se ga mogla lotiti tuberkuloza. Kakor bi bil pijan, omahuje počasi do svoje postelje in se ves zasopel vjame ob skončnico.

Ko leži vznak, se umiri nekoliko in premišlja.

„Hudiča, morda sem pa že jetičen!“

Otresel bi se rad te strašne misli, a ne more. Pošast leze vanj in gomazi po njem. Gleda po bolnikih in mu je zmerom tesneje.

„Drugače bi me ne dali med te reveže, ki so z eno nogo že v grobu. — Ali pa so me vtaknili sem kar tako, ker je bilo še prostora? Ampak nevarno je tu, še nalezal bi kaj. Ko pride zdravnik —“

Dejal mu bo, da je to najbrž pomota, saj on ni tako strašno bolan. Slab je res, pa to ni nič. Ampak med te reveže ne spada še. Kakšni so vendar! Če bi ne imeli kože na sebi, bi jim kar kosti zropotale narazen. Najhuje pa se ti zdi, če jim pogledaš v oči. Kadar zakašljaš, se jim zasvetijo in se srečujejo z drugimi očmi, in vsi te obtipujejo in presojujejo. Ti žareči oglji te pečejo in palijo v dno bolečih prsi in te skelijo, kakor rezek kes po grehah, ki jih ne znaš obžalovati, ker je tvoja vera v življenje še prevelika. —

Na desni postelji se obrne sosed in votlo zakašlja. Ivan Zakotnik občuti tipajoče oči in se ozre. Suh in medel obraz se pogreza v belo blazino, po bledem čelu padajo znojni prameni kuštravih las, mrzličave oči gorijo in ga nemo gledajo.

„Ali ste že dolgo bolni?“ spregovori naposled.

„Saj pravzaprav nisem bolan, samo oslabel sem.“

„In zdaj ste prišli sem. Napak je bilo to. Še danes bi pobegnil odtod, če bi mogel.“

„Kaj je tako hudo tu notri?“

„Par noči prebijte, pa bote videli!“

„Ne ostanem dolgo, moja bolezen ni tako zares. Tudi časa nimam, da bi polegal.“

„O, tudi meni se mudi ven. Brivec sem. Vse sem bil že pripravil, da bi začel s svojo brivnico. Tudi zaročenka me čaka,“ je dejal nekoliko tišje in si je segel v lase.

„Kako se človek poti zmerom. Le verjemite mi, da je ta vročica samo zaradi neprimerne hrane.“

Posegel je na mizico kraj sebe po glavniku in ogledalu in se gizdavo razčesal.

„Ob treh so obiski. Nočem, da bi me Milka videla tako zmršenega.“

Bolniki so ga gledali in so se spogledovali; okoli ust se jim je risal zasmeh.

Toda brivca je zatresel silovit kašelj, da mu je ušel glavnik iz rok in je odskočil po odeji.

„Da bi le ta naduha ne lezla name! Veste, saj mi ni kaj sile; malo prehlajen sem, ali pa me res hoče naduha. Pa kaj bi ž njo, ko sem star komaj dobrih trideset let?“

Oči po sobi so se srečavale, zasmeh je bil razločnejši.

Tudi Zakotniku bi bilo šlo skoraj na smeh, ko ga je opazoval v njegovi gizdavosti in slabosti a polnega vere in upanja.

„O, takle pa gotovo še nisem! Če ta tako trdno verjame v ozdravljenje, kako bi jaz dvomil?“

„Vstal bom, ko mi vsaj malo odleže,“ pravi brivec in si uredi lase.

Za njegovim hrbtom napravi sosedi križ z roko po zraku in se spogleda z Zakotnikovimi očmi, kakor bi hotel reči: Revež!

Ivanu Zakotniku je bilo neprijetno.

„Kaj neki je tem ljudem, da so taki?“ Sitne misli so ga objele.

Ko je odbila ura tri, so začeli prihajati obiskovavci. Tiho so obstopali postelje in so se polglasno pogovarjali. Bolnikom so žarela lica in veselo so se svetile globoke oči. Zakaj vsi so govorili o zdravju in srečni bodočnosti.

Tudi Milka je prišla. Šedla je ob ženino postelj, na njeni okrogli, sočni postavitici so drhteče počivale bolnikove hrepeneče oči.

„Ali si vse pripravila?“

„Vse sem pripravila.“

„Veš, po poroki bova kam šla. Ne predaleč. Na pomočnike se človek ne more vselej zanesti, veš?“

„Seveda, seveda.“

„Kaj pa oprava za brivnico, je že tu?“

„Vse je že na mestu, nič se ne boj.“

Ivan Zakotnik je poslušal in se je čudil. V Milkinih očeh je videl prevaro, ki ji jo je usilila ljubezen, ali pa narekovalo sočutje ljubečega njenega srca.

Ko je odhajala, so jo spremljale vse oči. Brivec si je pokrtil obraz in je zaihtel. Tudi Zakotniku se je inako storilo; obrnil se je in si je utrnil solzo.

„Veste, saj mi ni nič posebnega,“ je dejal brivec, ko se je pomiril. „Milka je rekla, da se ji zdim mnogo mnogo bolji od zadnjič. E, ko bi vsaj še ta sitni kašelj malo odnehal!“

„O, ti revež, ti otročji — na smrt bi se rajši pripravil,“ je jokavo učil starec za vrati.

Ženin pa ga je srdito pogledal:

„Osel, ti kronani! Sam se pripravljaj, šema stara!“ —

Dan se je nagnil, kašljanje se je pričelo, na licih so zacvetele rdeče rože, iz oči je gorelo.

„Koliko?“ je vprašal brivec slabiča na levi strani.

„Devetintrideset,“ je odgovoril komaj slišno in je odložil toplomer.

„Jaz imam danes nekaj več — šest črtic čez devetintrideset. Pa to bo jutri bolje,“ se je tolažil brivec.

Tudi Zakotnika je treslo, a temu stanju ni pripisoval posebne važnosti. — Kaj bi maral, čo bi bil zdajle na svojem rojstnem domu! Kako lepo je tam, ko sije solnce, v smrekovi hosti pa šumijo poveterja; pod smrekami in bukvami pa je tiho. in mirno kakor v cerkvi. Po dolini se praši vonjavo klasje, nad njivami se veseli svojih zdravih pljuč veseli škrjanec. In solnce je in toplo, zdravo. O, tisto naše lepo solnce — kakor martinček bi se gre! Pa v smrekovo hosto bi hodil, tam bi hitro ozdravel. — Ali kam bi? Rojstni dom je v tujih rokah, ker ga on ni maral in je rajši rinil v to mračno mesto, da bi se mu ne bilo treba ubijati s poljskim delom. Mlajši brat pa je posestvo zagospodaril in zapil in nazadnje zbežal v Ameriko ... Vse hrepeneče misli so vasovale daleč, daleč. Ob uri zapuščenosti in nadložnosti je začutil mehke roke izgubljene domačije, kako mu otirajo znoj z bolestnega lica. S pametjo in srcem ljubi dom, ki ga nima več,

lepi domači kraj, ki nima več prostora zanj. Še kleli ga bodo, ko bo občina plačevala za njim. — Vendar pa hoče še v domače kraje, ko le malo okreva. Morda mu vendarle odkažejo skromen kotiček, kjer je preživel svojo mladost . . .

Zadnji žarki večernega solnca so se usipali skozi visoka okna in so blaženo počivali na belih posteljah. Bledi in medli obrazi z rdečimi lisami na upadlih licih so rumeneli in goreli, odprte oči so žarele kakor neugasli oglji na pojemajočem ognjišču.

Pred Zakotnikovimi očmi obstane vsa pozabljena lepota domačih krajev. Okoli usten mu hoče zaigrati miren smehlaj, nosnice se mu širijo, kakor bi čutile vonj smrekove hoste. —

* * *

Ponoči ne morejo spati. Med nemirno dremavico se obračajo in hripavo kašljajo v nadušljivih napadih. Bolničarka hodi gledat onega slabiča, ki je imel toliko mrzlice. Popravlja mu oznojeno zglavje in tiho odhaja.

Ivan Zakotnik dremlje in se greje na solncu pred domačo hišo, pa po hosti hodi in zdrav je in krepak. Kakor otrok se veseli širokih pisanih trat in šumečih visokih smrek.

Naenkrat se zdrzne. Brivec grgra, slabotno zavija in utihne. Bolničarka se sklanja nad njim. Zastrta svetilka izpod stropa slabotno obseva mirni brivčev obraz.

Starec za vrati glasno vzdihne:

„Bog daj večni mir in pokoj njegovi duši!“

„Bog se usmili vseh vernih duš v vicah!“ pritegne oddaljeni vzdih.

Bolniki se predramijo in šepečejo.

„Revež, kako si je želel zdravja!“

„In kake naklepe je koval še danes.“

„No, prestal je.“

„Kaj bo neki Milka? Pa saj je bila pripravljena.“

„Beži, beži. Tako brhko dekle si bo znalo pomagati.“

Dva strežaja tiho prineseta nosila in molče odneseta mrliča.

„Revež.“

„Revež.“

To je zadnji pozdrav gizdavemu in po sreči in življenju hrepenečemu brivcu.

Ivan Zakotnik buli za nosilnico v nemi grozi in ne more več zadremati.

Sredi noči krikne oní slabič z vročico, po rjuhi plane krvav curek, visoko krifeče roke mu omahnejo po odeji.

Predno ga odneseta zaspana strežaja, se ozreta po sobi, kakor bi hotela počakati, ali se odloči še kdo.

Ivan Zakotnik sede pod zglavje, blazen strah ga grabi za boleče prsi. Med treskajočim kašljanjem so se predramili še oni bolniki, ki so še dremali, in se prežeče opazujejo, kakor bi ugi-bali, kdo je na vrsti. S togotno trdovratnostjo odbijajo in kljubujejo žarečim medsebojnim pogledom, in oči vpijejo:

„Jaz nisem še na vrsti, kaj me gledaš? Sebe glej in pripravi se!“

Starec za vrati prebira molek; debele jagode enakomerno padajo med tikatakanjem okrogle stenske ure.

„Bog nam daj srečno zadnjo uro!“

„Spite, oče, spite!“ godrnja sosed.

„O, saj bomo kmalu spali vsi. Dva sta nocoj že ugasnila.“

Nekdo pridušeno zaihti v blazine. Tu, tam se skrije glava pod odejo.

Tudi po Zakotnikovem licu drsijo debele solze. Zakaj joka? Bog ve, ali teh solza bi se ne mogel ubraniti.

Vso tisto dolgo noč ni več zatisnil oči. —

Drugi dan dopoldne sta prikašljala nova bolnika. Kakor včeraj njega, tako so gledali in ju zlovešče opazovali vsi, tudi Ivan Zakotnik, ki je začenjal razumevati te vročične poglede. Vsi vidijo v vsakem, ki hodi polnit pripravljene postelje, skoraj nekakega rešitelja, ki ga morda smrt prej zagradi in prizanese njim samim; obenem pa se veselijo, da imajo družbo v svoji nesreči. — V zadregi sta se ozirala, in skoraj jima je šlo malo na smeh, ko sta se počasi slačila. Kakor bi bila doma, sta mirno legla na prazni postelji; tako mirno sta legla, kakor bi bili postelji pripravljeni od vsega začetka nalašč za nju.

„Kdo je bil meni napravil prostor predsinočnjim?“ se vznemiri Ivan Zakotnik in se ne upa nikogar vprašati.

„Zato so me tako gledali,“ pomisli, in zona ga obliva.

Kaj bi izpraševal, saj je vseeno, ali se mu je umaknil včeraj ali že prej. Zdaj pa ima vsaj soseda, s katerima bo lahko govoril, če bi mu bilo dolgčas. Moža sta po vsem videzu bolnika kakor on sam in, ali veseljaka, ali pa vdana v svojo usodo. Kar tako se obrne na ono stran, da bi našel besedo. Ali tu vstopi bolniški duhovnik in se prijazno razgleduje po sobi.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

Nekateri nekaj zamrmrajo, drugi se molče zagledajo v strop ali v kot.

„Ali bi hotel morda kdo, da ga prevedim s svetimi zakramenti?“

Vsi molčijo, tudi starec za vrati odmajuje.

„Zakaj ne veste ne ure ne dneva, kdaj vas pokliče Gospod —,“ prijazno svetuje mašnik.

Ivan Zakotnik je že hotel prikimati, tudi zato, da bi rešil iz zadrege ljudomilega starčka, a se ni upal.

„Vsi bi se mi smejali; morda bi potem še umrl, ko niti bolan nisem kaj posebno.“

Duhovnik pa se kljub svojemu neuspehu smehlja in počasi drsa proti vratom, kakor bi čakal, ali se kdo morda vendar ne premisli še. —

Bolnik blizu okna se tiho nasmehne in mahne z roko za njim; v zamahljaju je bilo: Bog te nesi!

„Kaj neki misli! Čudno, da nam še sveč ne začenjajo že prižigati — ha-ha-ha!“

„Pa res: sam naj se rajši pripravi.“

„Nevarna reč to: pripravi se na smrt, pa te začne daviti. — Hudiča, jaz še ne mislim zemlje z nosom podpirati!“

„Tudi po meni ne bodo še tako kmalu krti rili!“

Tega pa posili vendarle prasketajoč kašelj in ga stresa, da ječi železna postelja. Ko ga nekoliko popusti, odmakne od ust krvav robec in ga spretno skrije.

„Sama pošast vedi, kdaj sem se tako grdo prehladil? Grlo mi je menda že kar razpraskano. — Ta nesrečni kašelj —. Potem ni čudno ...“

Vse skupaj je bolnike menda nekoliko razburilo. Začeli so kašljati, regajoče, piskajoče, treskajoče, suho in votlo.

Kakšne zdravnike imamo! Vsak dan dvakrat te hodijo gledat in pretrkavat, to je menda vse, kar znajo. Kašelj naj nam ustavi, pa bomo vsi na nogah in zunaj.“

„Tristo —, jaz pojdem h konjederki, če bom še dosti rigal.“

„Jaz bi tudi šel, pa mi noge otekajo. Kaj bi ne: zmerom vznak, nobene hoje!“

„Mene pa šiva po sklepih, da vidim vse bogove naenkrat.“

„In postelja me je oslabila, da bi me šestletno dete lahko podrlo.“

„Kaj bi ne oslabei, ko pa človek ne more ne jesti ne spati vse te strašne, dolge noči.“

„In proti jutru se spotiš, da si, kakor bi te iz vode potegnil.“

„Vse te bolečine in težave imam tudi jaz,“ pomisli Ivan Zakotnik in se zamisli. „Ali jaz ozdravim, moram, hočem ozdraveti! — O, če bi bil doma, kako hitro bi bil dober! V sopari poparjenih ovsenih in senenih plev bi mi prešlo trganje, prehlad in vse.“

„Dà, kašelj, kašelj,“ pravi Zakotnikov sosed. „Kje sem tega zlodja le iztaknil, bi rad vedel.“

„Jaz bi zase vedel,“ pravi drugi. „Nekoč sem se bil napil — o, kolikrat sem se ga bil že prej tudi nabral! — pa je bilo menda že pretežko: omagal sem ob potu, pa dež me je napral. Začel sem krehati in še bolj piti, ker me je zmerom nekaj praskalo po grlu, in ker sem začel slabeti. Pijača me je bila še vselej na noge spravila, če sem se bil kaj snel s tečajev. Zdaj pa se nisem mogel več popraviti.“

„O, vinčka sem tudi jaz pogнал — he-he! Lahko rečem, da sem ga več nosil v sebi kakor bi ga mogel na sebi. Ko pa me je začel dušiti ta hudičev kašelj, se mi je pa vse uprlo.“

„No, jaz sem pa tudi rad izpodbil kako živahno žensko živalico! O, ko sem bil takole malo vinski, mi ni odšla, če le ni v ogenj skočila ali pa v vodo.“

„Čast Bogu, očetu nebeškemu, žensk se tudi jaz nisem branil. Naduha spravi od kruha, pravijo. Jaz pa pravim: od žensk tudi! — Ko sem bil že prehlajen in sem kašljal, kakor nadušljiv konj, sem bil iztaknil okroglo, prikupno kuharico. Takole srednje starosti. Veste, take so najboljše. Vedo, kako in kaj, in ne mislijo na drugo kakor kako bi se ti bolj prikupile, da bi te dlje imele, in bi jim bolje zalegel. Kaka mlada prismoda pa se obesi nate, cmeri se, in se je ne moreš otresti, ko se ure iztečejo.“

„Meni se zdijo starejše nevarnejše. Taka bunka bi me bila nekoč skoraj ujela v svoj kurnik.“

„Seveda, če se ji maličič z ljubeznijo in s takimi neslanostmi. Grob in trd in predrzen moraš biti, pa je. Najpametnejša ženska ima možganov komaj za pol kavne žličke.“

„Tisto že, ampak najmodrejši mož ti kar strepeče, če ga pobožajo krotke oči prijazne ženske. Kaj bi bil svet brez tega?“

„Tu-le notri bo slaba; kar večno devištvo bo treba zaobljubiti. — Ali bolničarka ni napačna ženska.“

„Beži, beži. Še zmeni se ne za nas. Kakor bi bili otroci ali pa starci!“

„Le čakaj, ženišče, da me mine kašelj —!“

„— S tisto kuharico torej sva se bila zmenila za ljubezen ene cele prekratke noči. Ob določeni uri jo primaham; ko pa me hoče skriti v svojo sobo, me popade kašelj, in začnem nabijati, da je kar pokalo in odmevalo po temnem hodniku. Babnica krili z debelimi rokami, da ji valovi mehavo oprsje kakor voda v škafu, in me rine proti izhodu. Jaz pa se zgrabim za vrata in kašljam in loputam kakor bi bil doma, kašljam in se sopeče od-dihujem. ‚Kaj pa je, Ana?‘ priplava gospa, lepa gospa, bela gospa, svečo drži nad glavo, da ji širok rokav počene pod pazduho — Kriste elejson, taka roka! — in naju čudno gleda. Pobegnil bi bil rad, pa si nisem upal izpustiti vrat, tako me je vil kašelj. ‚Potrkal je,‘ pravi Ana, ‚ko sem mu odprla, je začel kašljati.‘ — Sakramenski kašelj!“

„Krast in k dekletom bi ne mogli hoditi!“

„Sitno, res. Ampak meni se je primerila še neprijetnejša stvar. Prehlajen sem bil že nekaj časa in kašljal sem, da je bilo joj in Bog pomagaj. Pa se zmenim z dekletom, rdečim in sočnim kakor jabolček, in pride k meni. Ali kakor se siliva in primerjava: — ne gre pa ne gre. Nobene moči. Kakor starec! Prav nič si reva ne more pomagati z menoj. Nazadnje se razjezi in odvihra. — No, lahko si mislite, kako me je bilo sram! — Oh, ti prekleti kašelj, že zaradi tistega jabolčka te moram kleti!“

„Kašelj človeka izsuši in ožme, pa je. Kaj pa.“

„E, če bi se bilo to tudi meni pripetilo, bi najbrž zdajle ne bil tu. Pa kako? Zdrav se bil kakor gora in neugnan babjek. Pa sem iztaknil spolno bolezen; nič posebnega ne. Ali posledice so bile hude. Shujšal sem in potem sem se menda še kaj prehladil. Odkar sem imel tisto sitno bolezen, nisem bil več prav zdrav. — Preklete babe, umazane!“

„Mene je samo vinček podiral. Lepo je bilo pa le. Dokler so nas trpeli v krčmi, smo pili, kadili, da bi bil dim lahko kar rezal, in prepevali smo kakor zvonovi. Potem pa domu, ali pa še ne. Noč ima svojo moč, in iz vseh kotov te še kliče greh, lep ali grd, da je le greh. Saj mi teh grehov res ni žal. Kesam se samo tistih, ki jih nisem utegnil storiti. — Ko pa sem se počasi le odpravljaj proti domu, so vse hiše stale na glavi in so se vrtile; jaz pa tudi, saj sem bil mlad, zdrav in močan, da bi

morala, če bi bil stisnil sedem let star suh les, voda kapati iz njega. — O, ko bi bil že skoraj spet zdrav!“

„Le brez skrbi, prijatelji! Še ga bomo pili, še bomo fantovali. — Samo kašelj, kašelj —.“

„Ko ozdravim, se napijem, da bom spet enkrat vesel, kakor je prav!“

„Jaz pa si dobim dekle in se oženim, da bo mir!“

„Tako, ko se malo izližem, pojdem po svetu. Tam je morda še lepše.“

„O, jaz pa se priženim na kako posestvo. To bi bilo nekaj zame. Vzel bi tudi vdovo.“ —

Bolniki so menda govorili preveč in preživahno. Začeli so kašljati, da se je zganil starec za vrati, ki je podnevi dosti predremal. Kašljali so in se grabili za prsi in sence.

„Prokleti kašelj! Da bi ga zlodej in še mene zraven!“

„E, kaj hudiča, dokler kašljamo, imamo še dosti pljuč. Ampak vsaj enkrat bi se rad pošteno odkašljaj, samo enkrat —.“

* * *

Ivan Zakotnik jih je ves čas mirno poslušal. Zdaj pa je tudi njega zgrabilo v prsih in zapraskalo v grlu. Cela soba odmeva v nadušljivem kašlju. — Ko se nakašlja, si popravi zglavje in jih gleda. Kako veliko je upanje teh ljudi. Ali vsi vendar ne čakajo jutrajšnjega dne. To je gotovo. Tistile v kotu se čudno zagleduje s svojimi vdrtimi očmi in si z rumenkastimi koščenimi rokami medlo gladi zmečkano odejo. Nos se mu je zožil, ustnice so sivo-modre. Toda Bog ve: ta je dejal, da ga bomo še pili. Pa menda težko še kdaj, ali on, Ivan Zakotnik, je drugačen tič in se ne poda kar tako. — Premišlja in se spominja, koliko hudega je že prestal, ko je slabo zaslužil v prašni tvornici; kako neredno je živel, kje vse je pušchal svoje moči in svoje zdravje. — Samo da bi bil vsaj toliko boljši in bi mogel na pot! Čeprav mu dajo jesti samo enkrat na dan, — da ga le vzamejo pod streho. Kako bi se okrepil v daljnem domačem kraju! O, tam je čist, smrekov zrak, solnce, vse lepo in čisto brez prahu ...

Tako je premišljal in je hrepenel in se kesal.

— Zunaj je moral biti lep dan. Solnce je v širokem pramenu teklo skozi velika okna in polnilo belo sobo s prijetno toplino. Mesto je šumelo, tvorniške sirene so zategnjeno vpile, vozovi so grmeli po kamenitih cestah, odnekje je privriskal vlak.

Bolniki so molčali in so prisluškovali znanim glasovom lepega življenja; še vzdihniti si ni nihče upal, da ne bi preslišal, po čemer je tako hrepenelo nemirno srce.

Prijetna solnčna toplota jih je zazibala v blagodejno dremavico. Zaprtih oči so ležali in so težko, hropeče dihali; obrazi so jim bili mrliški, očesne jame so se zdele še globlje, ušesa so štrlela od znojnih glav. —

Ivan Zakotnik ni dremal. Oblivala ga je kurja polt, nato ga je začela kuhati huda vročina. Začutil je veliko utrujenost. Zaprl je oči, ker se mu je bleščalo v svetlih kolobarjih, ki so so tresočče ožili in se širili in se lovili iz kota v kot. Kakor bi se bila duša ločila od bolnega telesa in bi živela zase kot eterno, astralno telo, so se njegove misli zgostile in so se srečavale na že davno pozabljenih potih. Vsi daljni dogodki so oživali pred njegovimi notranjimi očmi. — Glej jo tamle Ivanka! Kako rdi in se plašno upira in se ne more ubraniti njegove hlepeče moči, ki jo je prinesel s svojega lepega doma. Odrevenela stoji pred njim, bele roke tišči na še ne popolnoma razcvele grudi in ga začudeno in preplašeno gleda. On pa s tresočimi rokami in med koprnečim zadihavanjem divje strga oblekco z nje in — — —. Kriknila je, on pa ji s poljubi prestreza jok . . . O, kako srdito ga je pogledala, ko je zbežala od njega, pohojena in umazana na veke! In potem je obupana drvela v prepad, do katerega jo je privedla njegova strašna strast . . . Srce mu drhti v pekočem kesu. Dà, tistega otroka mu je resnično žal, za ta greh bo težko dajal odgovor. — Ali je odpuščanja zanj? — Zli duh se mu reži izza Ivankinega hrbta: Beži, beži —: če ne bi bil ti, bi bil kdo drugi; pot, ki jo je nastopila, ji je zapisala njena vzgoja prej in poznej . . . Ali Ivan Zakotnik vidi vse in se ne more pomiriti. —

In žena njegovega najboljšega prijatelja — kaj pa ta? Kako ihti reva; rada bi nazaj, a njen greh je prestrašen, da bi se ga upala izpovedati in dobiti odpuščanja. Kako satansko grdo je prilival strupa v njeno dvomečo in slabotno dušo, kako brezvestno in lahkomišno je ukradel njeno poštenje, svojemu prijatelju pa čast in družinsko srečo . . . Ni Boga, ki bi odpuščal take grehe!

Astralno Zakotnikovo telo bega po vsemirju in išče samo sebe iz vseh posameznih trenutkov odbeglega življenja.

Glej, domača hiša sredi cvetočega vrta. Okna z modrimi okvirji gorijo v večernem solncu in strmijo v zeleno dolino, obrobjeno z gosto smrekovo hosto — o, nikjer na svetu ni take

doline! Mati stopi na prag in se ozira po rebri dolgih, sočnih njiv; iz njiv puhti pretanka meglica, kakor širok, покоjen dih krepkih prsi. Koga čaka mati? Ali ne čaka njega? O, ti preljubi obraz, kdaj te nisem več videl! Oče in brat zavijeta po kolovozni poti. Znoj si brišeta z zagorelih lic, obraz se jima sveti, kakor ni tega videl, odkar je ubežal s svojega doma. — Kako sem bil srečen in čist, pa sem šel iskat sreče in užitka! V prevari sem se spotikal ob trpljenje in greh in padel pod križem težav in pomanjkanja ... Kje, kako bi se skril, kam bi obrnil oči pred svojo sramoto, s čim opral svoje grehe in zmote —?

Ko se je zavedel in je odprl oči, je že silil mrak iz kotov. Za njegovim zglavjem je stala bolničarka in mu je brisala potno lice. Sklanjala se je nadenj in se mu je naučeno smehljala.

„No, vidite: sanje, sanje, nič drugega. — Kako vam je?“

On pa je samo prikimal, odgovoriti ni mogel. Celo telo ga je bolelo, kakor razbeljen svinec je lezla utrujenost po njegovih žilah. Najrajši bi bil zaspal.

Na obrazih bolnikov je rdela strašna rdečica. Vsi so molčali in so ga gledali, kakor bi česa pričakovali.

Ko se je bolje ozrl, je zapazil, da je postelja v kotu prazna. Onega s sivomodrimi ustnicami ni bilo več. Kje je, saj je dejal, da ga bomo še pili?

„A, zato me tako gledajo?“ je pomislil in se je skoraj ustrašil. „Zdaj čakajo še mojega konca.“

Neka čudna, še ne občutena vdanost ga je omamila, da je zamahnil v zmedenih mislih in je zaspal.

Ko pa se je zbudil sredi trdne noči, mu je zaplala v srcu radostna misel; poigral se je z njo in je moško odločil: Domu, v dolino temeniško, pa naj bo kakorkoli!

„Zdaj je še mogoče; če pa še dolgo polegam, najbrž ne bom več mogel.“

Ta misel mu je čimdalje bolj ugajala. Blažen je zatisnil oči in je videl toliko krasot, da je kar drhtel v žejnem hrepenenju.

Potem je dobro spal kakor že davno ne. Naenkrat pa se je prebudil in se je strahoma začudil. Na nogah mu je ležal težak kamen in ga je pritiskal, da se ni mogel ganiti; a ko bi morala postati teža prevelika, se je kamen prevalil in je počasi drsal proti prsim. V prsi mu je segla trda roka, ki mu je zagrabila razbolela pljuča in mu jih stiskala in ožemala.

„Za brivcem in drugimi pojdem — zdajle bo planil curek po odeji,“ premišlja popolnoma mirno in se čudi svojemu miru in lahki smrti.

„Kdo bi si bil mislil! Saj smrt res ni tako huda: še par trenutkov bom dihal, pa me ne bo več —.“

Tako premišlja in čaka konca in se mu zdi, da dviga zagrinjalo, in stopa predenj celo njegovo življenje.

Ko pa mu je tesnoba odlegla, se je razveselil kakor junak, ki je premagal hudo in grdo pošast.

„Opomin je bil: — nisem še zrel, hvala Bogu!“

* * *

Drugo jutro je Ivan Zakotnik povedal zdravniku svojo voljo in kako je odločil. Učeni gospod je skomizgnil z ramo, pod brkami mu je igral pomilovalen nasmešek.

Hočem, si je mislil revež, ko je trudoma lezel s postelje in se začel oblačiti tako počasi, kakor se je bil v obotavljanju slačil, ko je bil prišel v to hišo trpljenja in smrti — oblačil se je kakor bi se bal očitka in graje. Ko se je oblekel, se je ozrl po sobi, po bledih, suhih obrazih in vseh globokih, začudenih, skoraj zavidnih očeh.

„No, Bog vas obvari, pa dobro in kmalu ozdravite — jaz pojdem,“ je dejal, kakor ne bi hotel žaliti trpinov, da jih zapušča, ko je videl veliko njihovo trpljenje.

Bolniki so iznenadeni strmeli vanj, oznojene glave so se molče privzdigovale in so se obračale za njim, a njihove oči so se zasajale, kakor bi ga hotele zadržati.

Na pragu ga je srečala brhkā bolničarka in je sklenila debele roke v začudenju in usmiljenju:

„Ampak, gospod Zakotnik: če bi se vam obrnilo na slabše, kar brž pridite, da ne bo prepozno!“

Ivan Zakotnik pa je zamahnil s slabotno roko in je bežal v zeleno hosto vonjavih smrek in v mili sijaj toplega domačega solnca.

